

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА  
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з педагогічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ  
Проректор з науково-методичної  
та навчальної роботи  
Олексій ЖИЛЬЦОВ  
« 01 » 2021 р.



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГОПЕДІЯ

для студентів

спеціальності	<i>012 Дошкільна освіта</i>
освітньої програми	<i>Дошкільна освіта</i>
освітньо-кваліфікаційного рівня	<i>молодший спеціаліст</i>



Київ – 2021

Розробник:

Пижевська Ірина Володимирівна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Пижевська Ірина Володимирівна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 25 серпня 2020 р. № 1

Голова циклової комісії  Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено

26 серпня 2020 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи  Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директора з навчальної роботи  Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 2021/2022 н.р. (Дарина А. А.), «28» серпня 2021 р., протокол № 1

на 20 /20 н.р. ( \_\_\_\_\_ ), «  » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол №   

на 20 /20 н.р. ( \_\_\_\_\_ ), «  » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол №   

на 20 /20 н.р. ( \_\_\_\_\_ ), «  » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол №

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА  
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»**

**Циклова комісія з педагогічної освіти**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректор з науково-методичної  
та навчальної роботи

\_\_\_\_\_Олексій ЖИЛЬЦОВ

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ЛОГОПЕДІЯ**

**для студентів**

спеціальності

*012 Дошкільна освіта*

освітньої програми

*Дошкільна освіта*

освітньо-кваліфікаційного рівня

*молодший спеціаліст*

Розробник: Пижевська Ірина Володимирівна,  
викладач циклової комісії з педагогічної освіти  
Фахового коледжу «Універсум»  
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 25 серпня 2020 р. № 1

Голова циклової комісії \_\_\_\_\_ Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено  
\_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Заступника директора з навчально-методичної роботи \_\_\_\_\_ Зоя ГЕЙХМАН

Заступника директора з навчальної роботи \_\_\_\_\_ Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20\_\_/20\_\_ н.р. (\_\_\_\_\_), «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_

на 20\_\_/20\_\_ н.р. (\_\_\_\_\_), «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_

на 20\_\_/20\_\_ н.р. (\_\_\_\_\_), «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_

на 20\_\_/20\_\_ н.р. (\_\_\_\_\_), «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_

## 1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	1,5/45
Курс	3
Семестр	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	45
Аудиторні	22
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	21
Форма семестрового контролю	залік

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: висвітлення основних закономірностей та особливостей розвитку дітей з порушеннями мовлення; надати практичні навички роботи з дітьми на основі засвоєних прийомів виявлення, корекції та профілактики мовленнєвих розладів.

Завдання: надання студентам теоретичних знань щодо загальної характеристики різних мовленнєвих порушень в історичному аспекті, етіології, механізмів, симптоматики, класифікації, динаміки протікання даних порушень мовлення за умов цілеспрямованого навчання та виховання; формування у студентів категоріальних понять з логопедії; формування у студентів уміння правильно діагностувати певне мовленнєве порушення та визначати ефективні шляхи корекційного впливу у різних категорій дітей з тяжкими порушеннями мовлення; прищеплення особливого ставлення до дітей з мовленнєвими порушеннями; стимулювання студентів до активної аналітико-пошукової роботи, що спрямована на визначення ефективних шляхів корекційної-педагогічної та логопедичної роботи з дітьми з вадами мовлення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен володіти такими **предметними компетентностями**:

- знання предмету і завдань логопедії;
- знання етіології та класифікації мовленнєвих порушень;
- знання основних мовленнєвих порушень, їх основних видів та форм: дислалія, ринолалія, дизартрія, афонія, дисфонія, тахілалія, браділалія, полтерн, баттаризм, заїкання, алалія, афазія, дисграфія, дислексія, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ), загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ);
- знання методики логопедичного впливу при порушеннях мовлення;
- розуміння причин недоліків звуковимови у дітей та способів їх подолання;
- знання особливостей проведення обстеження дітей з порушеннями мовлення;
- розуміння особливостей логопедичної роботи щодо подолання різноманітних порушень мовлення (дислалії, ринолалії, дизартрії, афонії, дисфонії, тахілалії, браділалії, полтерну, баттаризму, заїкання, алалії, афазії, дисграфії, дислексії, ФФНМ, ЗНМ);
- вміння визначати загально дидактичні, спеціальні та логопедичні поняття;
- здатність аналізувати стан сучасної логопедичної та психолого-педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями на основі теоретичного опрацювання спеціальної літератури;
- розуміння основних проблем спеціального навчання та виховання, здатність точно та послідовно визначати систему принципів, методів, прийомів та спеціальних засобів навчання та виховання дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями;
- вміння використовувати різні методи та прийоми навчання та виховання виходячи з пізнавальних можливостей та перспектив розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями;
- здатність здійснювати корекційний вплив, володіти методами навчання та виховання дітей з різними мовленнєвими порушеннями;

- вміння здійснювати специфічний та індивідуальний підхід до дітей з порушеннями мовлення на основі знань про структуру їх дефекту, умов виховання, здібностей, мотивації;
- можливість визначати та удосконалювати форми та зміст корекційно-педагогічного та логопедичного процесу, спрямованого на подолання порушень мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку.

### **3. Результати навчання за дисципліною.**

- визначати предмет і завдання логопедії;
- знати етіологію та класифікувати мовленнєві порушення;
- визначати основні мовленнєві порушення, їх основних види та форми;
- знати методики логопедичного впливу при порушеннях мовлення;
- визначати причини недоліків звуковимови у дітей та способів їх подолання;
- вміти проводити обстеження дітей з порушеннями мовлення;
- розуміти особливості логопедичної роботи щодо подолання різноманітних порушень мовлення (дислалії, ринолалії, дизартрії, афонії, дисфонії, тахілалії, браділалії, заїкання, алалії, афазії, дисграфії, дислексії, ФФНМ, ЗНМ);
- вміти визначати загально дидактичні, спеціальні та логопедичні поняття;
- аналізувати стан сучасної логопедичної та психолого-педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями на основі теоретичного опрацювання спеціальної літератури;
- усвідомлювати основні проблеми спеціального навчання та виховання, вміти точно та послідовно визначати систему принципів, методів, прийомів та спеціальних засобів навчання та виховання дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями;
- вміти використовувати різні методи та прийоми навчання та виховання виходячи з пізнавальних можливостей та перспектив розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями;
- бути готовими здійснювати корекційний вплив, володіти методами навчання та виховання дітей з різними мовленнєвими порушеннями;
- здійснювати специфічний та індивідуальний підхід до дітей з порушеннями мовлення на основі знань про структуру їх дефекту, умов виховання, здібностей, мотивації;
- визначати та удосконалювати форми та зміст корекційно-педагогічного та логопедичного процесу, спрямованого на подолання порушень мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку.



#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами					
	Усього	Аудиторна				
		Лекції	Семинар	Практи	Індиві	Сам.р.
<b>Змістовий модуль I. Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Ринолалія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення.</b>						
1. Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Логопедична робота по подоланню порушень.	<b>9</b>	2	2			5
2. Ринолалія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення. Логопедична робота по подоланню порушень.	<b>9</b>	2		2		5
Разом	<b>18</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>2</b>		<b>10</b>
<b>Змістовий модуль II. Заїкання, алалія та афазія. Порушення писемного мовлення. Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвинені мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.</b>						
3. Заїкання, алалія та афазія. Логопедична робота по подоланню	<b>7</b>	2	2			3
4. Порушення писемного мовлення. Логопедична робота по подоланню порушень.	<b>8</b>	2		2		4
5. Логопедична робота при фонетико- фонематичному недорозвинені мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.	<b>11</b>	2	2	2		4
Модульний контроль	<b>2</b>					
Разом	<b>25</b>	<b>6</b>	<b>4</b>	<b>4</b>		<b>11</b>
<b>Підготовка та проходження контрольних заходів</b>						
<b>Усього годин</b>	<b>45</b>	<b>10</b>	<b>6</b>	<b>6</b>		<b>21</b>

## **5. Програма навчальної дисципліни**

### **Змістовий модуль I. Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Ринологія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення.**

**Тема 1.** Теоретичні основи логопедії. Дислалія.  
Логопедична робота по подоланню порушень. (2 год.)

Логопедія як наука, її науково-теоретичні основи. Причини мовленнєвих порушень. Основні форми і види мовленнєвих порушень. Дислалія як вада мовлення (визначення, причини, форми). Логопедична робота по подоланню порушення.

Основні поняття теми: логопедія, екзогенні, ендогенні фактори, внутрішньоутробна патологія, родова травма і асфіксія, інфекційно-вірусні захворювання, афонія, дисфонія, браділалія, тахілалія, заїкання, дислалія, ринологія, дизартрія, алалія, афазія, дислексія, дисграфія, заїкання, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення, загальний недорозвиток мовлення.

**Семінар 1.** Логопедія як наука, її науково-теоретичні основи. Причини мовленнєвих порушень. Основні форми і види мовленнєвим порушень. Дислалія як вада мовлення (визначення, причини, форми).

*Основна література: 1, 3, 4, 5. Додаткова література: 1, 6.*

**Тема 2.** Ринологія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення.  
Логопедична робота по подоланню порушень. (2 год.)

Ринологія, загальна характеристика, логопедична робота по подоланню порушення. Дизартрія, загальна характеристика та логопедична робота по подоланню порушення. Порушення голосу та темпу мовлення, загальна характеристика та логопедична робота по подоланню порушення.

Основні поняття теми: ринологія, закрита ринологія, відкрита ринологія, змішана ринологія, дихальні вправи, артикуляційна гімнастика, масаж, фонематичний слух, дизартрія, форми дизартрії, фонація, артикуляція.

**Практичне заняття 1.** Напрямки логопедичної роботи, спрямованої на подолання ринології, дизартрії, порушення голосу та темпу

*Основна література: 1, 3, 4, 5. Додаткова література: 1, 5, 6.*

### **Змістовий модуль II. Заїкання, алалія та афазія. Порушення писемного мовлення. Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.**

**Тема 3.** Заїкання, алалія та афазія.  
Логопедична робота по подоланню порушень. (2 год.)

Заїкання, загальна характеристика, логопедична робота по подоланню порушення. Алалія, загальна характеристика та логопедична робота по подоланню порушення. Афазія, загальна характеристика та логопедична робота по подоланню порушення.

Основні поняття теми: моторна і сенсорна алалія, мовний негативізм, афазія, сенсорна афазія, акустико-мнестична афазія, семантична афазія, моторна афазія, заїкання, функціональне та органічне заїкання.

**Семінар 2.** Заїкання, алалія, афазія (визначення, причини, симптоматика)

*Основна література: 1, 3, 4, 5. Додаткова література: 1, 5, 6.*

**Тема 4.** Порушення писемного мовлення.

Логопедична робота по подоланню порушень. (2 год.)

Порушення писемного мовлення. Визначення. Причини виникнення дисграфії у дітей. Форми дисграфії та симптоматика. Логопедична робота та профілактика писемних порушень у дітей.

Основні поняття теми: дисграфія, артикуляторно-акустична дисграфія, граматична дисграфія, оптична дисграфія, синдром дефіциту уваги, корекція звуковимови, фонематичного сприйняття, графомоторні навички

**Практичне заняття 2.** Зміст логопедичної роботи по подоланню вад писемного мовлення. *Основна література: 1, 3, 4, 5. Додаткова література: 2, 4, 5.*

**Тема 5.** Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення.

Мережа освітніх закладів. (2 год.)

Визначення ФФНМ та ЗНМ. Розвиток і становлення фонетичної і фонематичної сторін мови в онтогенезі. Класифікація ФФН та ЗНМ. Характеристика дітей з порушенням фонематичного слуху та загальним недорозвитком мовлення. Організація роботи в групах для дітей з ФФН. Логопедична робота з дітьми з ЗНМ.

Основні поняття теми: загальний недорозвиток мовлення, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення, первинний і вторинний недорозвиток мовлення, аграматизми, фонематичний слух і фонематичне сприймання, мережа закладів, логопедичний пункт, спеціальна школа, спеціальні класи.

**Семінар 3.** Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.

**Практичне заняття 3.** Зміст логопедичної роботи по подоланню ФФНМ та ЗНМ.

*Основна література: 1, 2, 3, 4. Додаткова література: 1, 3, 6.*

## 6. Контроль навчальних досягнень

### 1.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	3	3
Відвідування семінарських занять	1	1	1	2	2
Відвідування практичних занять	1	1	1	2	2
Робота на семінарському занятті	10	1	10	2	20
Робота на практичному занятті	10	1	10	2	20
Виконання завдання для самостійної роботи	5	2	10	3	15
Виконання модульної контрольної роботи	25			1	25
Разом		-	34	-	87
Максимальна кількість балів: 121					
Розрахунок коефіцієнта: 1,21					

### 1.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

**Змістовий модуль I.** Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Ринологія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення.

**Тема 1.** Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Логопедична робота по подоланню порушень.

Основні теоретичні засади логопедії, загальна характеристика дітей з дислалією. Розробити логопедичне заняття на тему: «Автоматизація звук у словах і реченнях»

**Тема 2.** Ринологія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення. Логопедична робота по подоланню порушень.

Основні етапи корекційної роботи при ринології, дизартрії, порушенні голосу та темпу мовлення. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок)

**Змістовий модуль II.** Заїкання, алалія та афазія. Порушення писемного мовлення. Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.

**Тема 3.** Заїкання, алалія та афазія. Логопедична робота по подоланню порушень.

Особливості корекційної роботи при заїканні, алалії та афазії. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок).

**Тема 4.** Порушення писемного мовлення. Логопедична робота по подоланню порушень

Корекційна робота з дітьми, що мають вади писемного мовлення. (Розробка презентації логопедичного заняття з дітьми з дисграфією)

**Тема 5.** Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення.  
Мережа освітніх закладів.

Організація роботи в групі для дітей з ФФНМ та ЗНМ. Зміст роботи вихователя з дітьми, які мають фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення та загальний недорозвиток мовлення. (Друкована робота у вигляді реферату об'ємом до 8 сторінок).

Критерії оцінювання самостійної роботи.

Самостійна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів. Критерії оцінювання викладені у таблиці:

Бал	Критерій оцінки
5	Робота виконана в повному обсязі, залучені альтернативні джерела інформації. Виконане завдання має практичну користь для подальшої професійної діяльності студента.
4	Робота виконана майже на 60 - 90% від загального обсягу та допускаються незначні помилки. Виконане завдання має практичну користь для подальшої професійної діяльності студента.
3	Обсяг виконаних завдань становить 30 – 59 %. Практична користь від виконаного завдання не значна.
2	Обсяг виконаних завдань становить 10 – 29 %. Практична користь від виконаного завдання майже відсутня.
1	Обсяг виконаних завдань становить менше 10%. Практична користь від виконаного завдання відсутня.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у вигляді письмової контрольної роботи, яка містить 3 питання. Контрольна робота розробляється не менше, ніж у 4 варіантах.

Кожне питання оцінюється у 8 балів та 1 бал за загальне оформлення роботи та сумлінність виконання.

#### 6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення заліку: за результатами поточного контролю (відвідування лекцій, семінарських та практичних занять, поточне опитування, виконання самостійних завдань та певних видів робіт на практичних, семінарських заняттях)

#### 6.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
FX	35-59	Незадовільно з можливим повторним складанням
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

### 7. Навчально-методична карта дисципліни «Логопедія»

Разом: 45 год., із них: 10 год. - лекцій, 6 год. - семінарських занять, 6 год. - практичних занять, 21 год. - самостійна робота, 2 год. - модульний контроль.

Модулі	Змістовий модуль I.		Змістовий модуль II.		
<b>Назва модуля</b>	Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Ринологія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення.		Заїкання, алалія та афазія. Порушення писемного мовлення. Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.		
<b>Лекції</b>	1	2	3	4	5
<b>Теми лекцій</b>	Теоретичні основи логопедії. Дислалія. Логопедична робота по подоланню порушень.	Ринологія, дизартрія, порушення голосу та темпу мовлення. Логопедична робота по подоланню порушень.	Заїкання, алалія та афазія. Логопедична робота по подоланню порушень.	Заїкання, алалія та афазія. Логопедична робота по подоланню порушень.	Заїкання, алалія та афазія. Логопедична робота по подоланню порушень.
<b>Теми семінарських занять</b>	Логопедія як наука, її науково-теоретичні основи. Причини мовленнєвих порушень. Основні форми і види мовленнєвих порушень. Дислалія як вада мовлення (визначення, причини, форми).		Заїкання, алалія, афазія (визначення, причини, симптоматика).		Логопедична робота при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення та загальному недорозвиненню мовлення. Мережа освітніх закладів.
<b>Теми практичних</b>		Напрямки логопедичної роботи, спрямованої на		Зміст логопедичної	Зміст логопедичної роботи по

<b>занять</b>		подолання ринолалії, дизартрії, порушення голосу та темпу мовлення у дітей.		роботи по подоланню вад писемного мовлення.	подоланню ФФНМ та ЗНМ.
<b>Самостійна робота</b>	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
<b>Вид поточного контролю</b>			Модульна контрольна робота 1		
<b>Підсумковий контроль</b>	Залік				



## 8.Рекомендована література

### Основа (базова література):

1. Логопедія: підручник. [Текст] / за ред. М.К.Шеремет; четверте видання, перероблене та доповнене. — К.: Видавничий дім «Слово», 2017. — 856 с.
2. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта».[Текст] / О.В.Мартинчук.— К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — 288 с.
3. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія : навч. посіб.[Текст] / [уклад.: М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко, С.Ю. Конопляста] ; за ред. М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко. 2ге вид., змін. і доповн. К. : КНТ, 2008. 379 с.
4. Хрестоматія з логопедії: Навчальний посібник [Текст]/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. - К., 2006.-360 с.
5. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник. [Текст]/ Шеремет М.К. / 4-те видання, перероблене та доповнене. - 2015р., 776 с.

### Додаткова література:

1. Актуальні проблеми сучасної логопедії: матеріали конференції. - К. РВЦ КПДЮ, 2007. - 95 с.
2. Профілактика оптичної дисграфії: навчально-методичний посібник / Укл.:І.С.Марченко, Т.В.Кобилякова. - К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. - 101с.
3. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс / За ред. Є.Ф.Соботович. - К., 2007. -120 с.
4. Чередніченко Н.В., Курбатова А.І. Формування графічної навички письма у дітей з різними вадами мовлення в умовах корекційного навчання: Навчально-методичний посібник. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. - 96 с.
5. Шеремет М.К., Пахомова Н.Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання у школі: навчально-методичний посібник. - К., 2010. - 137 с.
6. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): Навчальний посібник. - К., 2009. - 160 с.